

POSTANOWIENIE

Dnia 15 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

SSN Elżbieta Karska

w sprawie ze skargi P. L.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn.
III AUa 769/22,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 15 stycznia 2025 r.,

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym
w Katowicach w sprawie o sygn. III AUa 769/22 nastąpiła
przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenie
terminu posiedzenia w sprawie o sygn. III AUa 769/22,
w terminie sześciu miesięcy od daty zwrotu akt;**
- 3. przyznaje P. L. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w
Poznaniu sumę pieniężną w wysokości 2500 (dwa tysiące
pięćset) złotych za okres od 6 maja 2022 r.
do 16 września 2024 r.;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

Tomasz Demendecki Janusz Niczyporuk Elżbieta Karska

UZASADNIENIE

Pismem z 29 sierpnia 2024 r. P. L. (dalej: „skarżący”), działając na podstawie art. 2 ust. 1, art. 3 pkt 6, art. 4 ust. 3, art. 5 ust. 2 i ust. 2 i art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1725 z późn. zm.; dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), złożył skargę na przewlekłość postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach pod sygn. akt III AUa 769/22, domagając się:

- 1) stwierdzenie przewlekłości postępowania w niniejszej sprawie;
- 2) zobowiązania Sądu Apelacyjnego w Katowicach do rozpoznania sprawy w terminie 6 miesięcy od rozpoznania skargi;
- 3) przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty 10 000 (słownie: dziesięć tysięcy) złotych;
- 4) zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach kosztów postępowania według norm prawem przepisanych.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach w odpowiedzi na skargę wniósł o jej oddalenie. W ocenie Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach przejawem naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczną beczynność sądu polegającą na niewyznaczeniu rozprawy, także apelacyjnej, gdy brak jest okoliczności usprawiedliwiających opóźnienie. Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach wyjaśnił następnie, że od daty wpływu apelacji organu rentowego i nadania biegu postępowaniu apelacyjnemu, sprawa oczekiwała na rozpoznanie zgodnie z kolejnością wpływu. Sprawa skarżącego wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Katowicach w okresie obowiązywania rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2514), w świetle którego sprawy są rozpoznawane zgodnie z kolejnością wpływu,

a poza kolejnością rozpoznawane są sprawy pilne. Jak wyjaśnił Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach sprawa skarżącego nie należała do żadnej z kategorii spraw pilnych, ponieważ jej przedmiotem było ustalenie wysokości zaległych składek, a on sam nie pozostawał bez środków do życia. Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach podkreślił nadto, że obsada stanowisk sędziowskich III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w Katowicach w 2022 r. i w następnych latach była dalece niewystarczająca w stosunku do liczby spraw pozostających do rozpoznania. Wpływ spraw do III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wynosił: w 2022 r. – 2535 spraw, w 2023 r. – 2137 spraw, zaś w 2024 (do daty wniesienia skargi, to jest do 4 września 2024 r.) – 1985 spraw. Z kolei zaległość w rozpoznaniu spraw na 2022 r. kształtowała się na poziomie 2980 spraw, w 2023 r. – 2563 spraw, a na dzień 4 września 2024 r. (data wpływu skargi) – 2695 spraw. Średnie obciążenie sprawami w III Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w Katowicach na jeden etat orzeczniczy na dzień wpływu skargi wynosiło 245 spraw. Z kolei referat pierwszego sędziego sprawozdawcy, który został wyznaczony przez system SLPS do rozpoznania sprawy III AUa 769/22, w dacie wniesienia apelacji liczył 196 spraw. Ponadto w okresie od 27 września 2022 r. do 21 października 2022 r. sędzia referent przebywała na długotrwałym zwolnieniu lekarskim. Z kolei referat wyznaczonego w dniu 15 stycznia 2024 r. nowego sędziego referenta w dacie wniesienia skargi wynosił 226 spraw, a w dacie wpłynięcia skargi wynosił już 249 spraw, w tym 40 spraw, które wpłynęły wcześniej niż sprawa objęta niniejszą skargą i oczekiwały na rozpoznanie zgodnie z kolejnością wpływu.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach wyjaśnił końcowo, że z powyższych informacji wynika wprost, że opóźnienie w rozpoznaniu przedmiotowej sprawy było wynikiem zmniejszonej obsady sędziowskiej skutkującej powstaniem znacznych zaległości w rozpoznaniu spraw oraz dodatkowo nieobecnością pierwszego sędziego referenta na skutek długotrwałej choroby, natomiast skarżący nie wskazywał na swoją trudną sytuację i nie domagał się z takich przyczyn przyspieszenia rozpoznania sprawy. Mając na względzie

przedstawione okoliczności, tj. wewnętrzną organizację, porządek podejmowanych czynności, charakter sprawy, która nie zalicza się do kategorii pilnych, dużą zaległość spraw w Wydziale związaną z niewystarczającą obsadą sędziowską, a także dodatkowo miesięczną nieobecność pierwszego sędziego referenta z powodu choroby, oceniane pod kątem wypracowanych w orzecznictwie sądowym krajowym i europejskim kryteriów oceny postępowań sądowych i czasu ich trwania uznać należy, że przedmiotowa skarga nie znajduje uzasadnionych podstaw i winna zostać oddalona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga na przewlekłość postępowania zasługiwała na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Na mocy art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania. Stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania, wnosi się w toku postępowania w sprawie.

Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku beczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej w ciągu 12 miesięcy od daty wpłynięcia apelacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005, nr 23, poz. 384; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121; 18 maja 2016 r., III SPP 53/16,; 14 lipca 2016 r., III SPP 55/16; 7 marca 2017 r., III SPP 6/17; 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; 13 grudnia 2018 r., I NSP 62/18; 24 stycznia 2019 r., I NSP 87/18; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18; 5 kwietnia 2022 r., I NSP 66/22). Nie oznacza to jednak, że w każdym przypadku, w którym przekroczony został okres 12 miesięcy, w czasie których nie wyznaczono terminu rozprawy, automatycznie następuje przewlekłość postępowania w rozumieniu ustawy. Ocena spełnienia obowiązku rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie zależy od konkretnych okoliczności, a zatem wymaga uwzględnienia wielu czynników wpływających na tok postępowania. Powyższe oznacza, że przewlekłość postępowania ocenia się w każdej sprawie w sposób indywidualny, z uwzględnieniem wymienionych okoliczności.

Akta sprawy wraz z apelacją skarżącego wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Katowicach 6 maja 2022 r. i zostały zarejestrowane pod sygn. akt III AUa 769/22. Następnie 10 maja 2022 r. sprawa została przydzielona została sędziemu referentowi. Odpis apelacji został doręczony organowi rentowemu 6 lipca 2022 r., a 9 sierpnia 2022 r. doręczono skarżącemu odpis odpowiedzi organu rentowego. W dniu 15 stycznia 2024 r. sprawa została przydzielona innemu sędziemu referentowi ze względu na przejście dotychczasowego sędziego referenta w stan spoczynku z dniem 7 lipca 2023 r.

W świetle przytoczonego wyżej, utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz okoliczności faktycznych sprawy, nie ulega wątpliwości, iż czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej w analizowanej sprawie został przekroczony i wynosi ponad 2 lata. W ocenie Sądu Najwyższego, w powyższych okolicznościach uzasadnione jest stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie III AUa 769/22 toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach.

Przechodząc do oceny argumentacji podniesionej przez uczestnika postępowania, mającej wskazywać na bezzasadność skargi, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że znaczny wpływ spraw, problemy kadrowe i obciążenie sędziów pracą pozostają bez wpływu na stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie, w której wniesiono skargę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121). Obciążenie pracą, liczba spraw oraz stan kadry orzeczniczej, co najwyżej prowadzić mogą do stwierdzenia, że przewlekłość postępowania w konkretnej sprawie nie jest wynikiem zaniedbań, czy też uchybień ze strony sądu. Jednak to Państwie spoczywa obowiązek stworzenia warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120). Ostatecznie Sąd Apelacyjny jako jednostka reprezentująca Skarb Państwa ponosi zatem formalną odpowiedzialność za niewłaściwe wywiązywanie się przez Państwo z powyższego obowiązku.

Konsekwencją stwierdzenia, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie III AUa 769/22 nastąpiła przewlekłość postępowania, jest obowiązek rozstrzygnięcia w przedmiocie żądania skarżącego o zasądzenie na jego rzecz kwoty 10 000 zł tytułem odpowiedniej sumy pieniężnej.

Orzekając o przyznaniu skarżącemu od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach sumy pieniężnej w wysokości 2 000 zł, Sąd Najwyższy uwzględnił, iż zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, minimalna wysokość sumy pieniężnej, jaką należy zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz skarżącemu, wynosi 500 zł za każdy rok trwania dotychczasowego postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość. Jednocześnie suma pieniężna nie może być niższa niż 2 000 zł. Ponieważ postępowanie w niniejszej sprawie rozpoczęło się w 2022 r., na rzecz skarżącemu od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach należy zasądzić kwotę 2 000 zł. Jednocześnie Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do przyznania skarżącemu żądanej przez niego kwoty 10 000 zł. Sąd Najwyższy w sprawie nie stwierdził żadnych szczególnych przesłanek za tym przemawiających, zaś skarżący w zakresie

wnioskowanej kwoty nie przytoczył jakiegokolwiek uzasadnienia. Zasadzana suma pieniężna w swojej istocie ma na celu rekompensatę zaistnienia skutków przewlekłości postępowania. Z tych względów, w ocenie Sądu Najwyższego, kwota 2 500 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania.

Z uwagi na stwierdzoną przewlekłość postępowania, a zarazem brak wyznaczenia terminu rozpoznania sprawy, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie III AUa 769/22 w terminie sześciu miesięcy od dnia zwrotu akt sprawy.

Skarżący wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa na jego rzecz kosztów postępowania. Przedmiotowa skarga związana jest jednak z przewlekłością postępowania przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach (III AUa 769/22), zważywszy zaś, że strona wnosząca skargę w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych jest zwolniona z kosztów sądowych z mocy ustawy i nie ma obowiązku uiszczania opłaty od skargi na przewlekłość postępowania Sąd Najwyższy nie orzeka o kosztach postępowania w tym zakresie (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2005 r., III SPP 109/04).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 2, ust. 3 i ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, orzekł jak w sentencji postanowienia.

Tomasz Demendecki Janusz Niczyporuk Elżbieta Karska

ł.n

[a.ł]